

A) TÜRK İNKILÂBİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

İnkılâp: Bir devletin dayandığı ilkelerin ve toplumun yaşam düzeninin hızla ve ileriye dönük olarak değiştirilmesine denir.Yine inkılâp,çağın ve toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyen eski düzenin bir halk hareketiyle,zorla,yıkılarak yerine çağdaş bir düzenin kurulmasıdır.

Türk İnkılâbının Özellikleri

- 1) Türk İnkılâbı, diriliş ve yenilik hareketidir.
- 2) Millî bağımsızlık ve millî egemenlik mücadelesidir.
- 3) İçeride sultan ve halifeye, dışarıda işgalci güçlere karşı mücadele edilmiştir.
- 4) Türk İnkılâbı'nın sonunda yeni bir devlet ortaya çıkmıştır.

Atatürk İnkılâplarının Amaçları

- ★ Millî bağımsızlığı gerçekleştirmek,
- ★ Millî kimliği korumak,
- ★ Türk medeniyetini çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkarmak,
- ★ Türk Milletinin refah seviyesini yükseltmek,
- ★ Türkiye'nin demokratikleşmesini sağlamak,
- ★ Millî egemenlik ilkesini yerleştirmek,
- ★ Modern toplumlara ait değer yargılarını Türkiye'de yerleştirmek,
- ★ Osmanlı Devleti'nden kalmış ve halkın ihtiyaçlarına cevap vermeyen müesseselerin yerine çağdaş müesseseler kurmak,
- ★ Atatürk İlkeleri'nin yerleşmesini sağlamak.

B) SİYASİ ALANDA YAPILAN İNKILÂPLAR

1.Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)

Saltanatın Kaldırılmasının Sebepleri:

- a) Saltanat yönetiminin, millî egemenlik ilkesine ters düşmesi.
- b) İtilaf Devletleri'nin, TBMM Hükümeti ile birlikte İstanbul Hükümeti'ni de, İsviçre'nin Lozan kentinde yapılacak barış görüşmelerine davet etmesi

→İtilaf devletlerinin Lozan Barış Konferansı'na iki Türk hükümetini birlikte çağrılmalarındaki amaç; I.Inönü Savaşı sonrası düzenledikleri Londra Konferansı (23 Şubat-12 Mart 1921)'nda yapamadıkları şeyi yani iki Türk hükümetini birbirine düşürmekti.

- c) Padişah ve İstanbul Hükümeti'nin Sevr Antlaşması'nı onaylamış ve Millî Mücadele aleyhindeki bütün faaliyetleri desteklemiş olması.

→Örneğin;TBMM Hükümeti'ne karşı bizzat kendisinin ayaklanma çıkarması (Kuvayı-ı İnzibatiye Ayaklanması vb.),Mustafa Kemal ve diğer Millî Mücadele liderlerini isyancı olarak değerlendirip Türk Milleti'nin gözünden düşürmeye çalışmaları,Erzurum Kongresi yayınlandıktan sonra Mustafa Kemal,Rauf Orbay ve Refet Bele hakkında tutuklanma kararı çıkarılması,Sivas Kongresi'ni basıp dağıtmakla Elâzığ Valisi Ali Galip Bey'i görevlendirmeleri vb.

- d) Ülkemizde iki hükümetin bulunmasının (TBMM Hükümeti ve İstanbul Hükümeti) Türkiye'nin millî menfaatlerine zarar vermesi.

1 Kasım 1922'de TBMM'de,oybirliğiyle Saltanat kaldırıldı.İstanbul'daki Son Osmanlı Hükümeti (Tevfik Paşa Hükümeti) istifa etti.Son Osmanlı Padişahı Vahdettin,17 Kasım 1922'de bir İngiliz gemisine binerek ülkeyi terk etti.

Saltanatın Kaldırılmasının Sonuçları:

- 623 yıllık Osmanlı Devleti,hukuki olarak sona ermiştir.
- Millî egemenlik ilkesinin gerçekleşmesinin önündeki en büyük engel yani saltanat yönetimi ortadan kalkmıştır.
- İtilaf Devletleri'nin Lozan Barış Konferansı'nda ikilik çıkarma planları suya düşmüştür.
- Saltanatın kaldırılması ile **Devlet Başkanlığı Sorunu** ortaya çıktı.

Bilgi Notu : Türkiye'de lâikliğe geçişin ilk aşaması,1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılmasıdır.

LOZAN BARIŞ KONFERANSI VE ANTLAŞMASI (24 Temmuz 1923)

Kurtuluş Savaşı'nda kazandığımız askeri başarıların ardından 11 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İtilaf devletleri, TBMM Hükümeti'ni İsviçre'nin Lozan kentinde toplanacak olan barış konferansına davet ettiler. Lozan Barış Konferansı ve Antlaşması, I.Dünya Savaşı'nı tam anlamıyla sona erdiren antlaşma özelliği taşımaktadır.

İtilaf devletleri,Lozan barış görüşmelerine hem İstanbul Hükümeti'ni hem de TBMM Hükümeti'ni çağırılmışlardır.İki Türk hükümeti arasında ikilik çıkartmayı hedefleyen bu adım 1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılmasıyla boşa çıkartılmıştır.

20 Kasım 1922'de Lozan'da toplanan konferansta Türkiye'yi ;Dışişleri Bakanı İsmet Paşa,Sinop Mebusu (Milletvekili) Rıza Nur ve Trakya Mebusu Hasan (Saka) Bey'in bulunduğu Türk Heyeti temsil etmiştir.

Lozan Barış Konferansı'na Katılan Devletler

Çağrı yapan devletler	Fransa,İngiltere,Japonya,İtalya
Tüm görüşmelere katılanlar	Türkiye,Yunanistan,Yugoslavya,Romanya
Boğazlarla ilgili görüşmelere katılanlar	Sovyet Rusya, Bulgaristan, Ukrayna, Gürcistan
Ticari sözleşmelere katılanlar	Belçika,Portekiz
Gözlemci Devlet	Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

TBMM,Lozan Konferansı'na katılacak İsmet Paşa başkanlığındaki Türk Heyeti'nden;

- Kapitülasyonlar,
- "Ermenilerin Doğuya yönelik toprak talepleri"nden (Ermeni yurdu) asla taviz vermemesini ; görüşmelerde kendisine "Misak-ı Milli"yi temel almasını istemiştir.

Türkiye,Mondros Ateşkes Antlaşması ve Sevr Antlaşması'nın kara lekelerini savaş meydanlarında verdiği mücadelelerle tarihten silmiştir.Bu sebeple egemen ve bağımsız bir devlet olarak Lozan Barış Konferansı'ndan ayrılmak istemiştir. İsmet Paşa,Türkiye'nin bu isteklerini "**Çok ısrap çektik,çok kan akıttık.Bütün medenî milletler gibi hürriyet ve istiklâl istiyoruz.**" sözleriyle dile getirmiştir.

Bilgi Notu : İsmet Paşa,Lozan Konferansı'nın iç tüzük çalışmalarında;

- Türkçe'nin de Fransızca ve İngilizce gibi konferans dili olmasını
- Komisyon başkanlıklarından birinin de İngiltere,Fransa ve İtalya'nın yanında Türkiye'ye verilmesini önermiştir.

İsmet Paşa,bu önerileriyle konferansta "uluslararası eşitlik" kurallarına uyulmasını sağlamaya çalışmıştır.

Yapılan barış görüşmelerinin sonucunda İtilaf devletleri,31 Ocak 1923'te Türk Heyeti'ne bir barış taslağı sundular.Ancak bu taslakta;

- Boğazlar
- Musul Sorunu
- Kapitülasyonlar
- Ermeni Yurdu
- Dış Borçlar

konularında Türkiye'nin çıkarlarına aykırı maddelerin yer alması nedeniyle Türk Heyeti bunu kabul etmedi. İtilaf devletlerinin,özellikle kapitülasyonların devamında ısrar etmesi Lozan barış görüşmelerinin 4 Şubat 1923'te kesilmesine neden oldu.İsmet Paşa, Türk Heyeti ile birlikte Türkiye'ye döndü.

Türk Heyeti'nin Lozan'dan dönmesinden sonra Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle Türk ordusu Boğazlar ve Musul üzerine taarruz için harekete geçmiştir. Ancak,İtilaf devletleri,yeni bir savaşa girmeyi göze alamamış ve görüşmeleri 23 Nisan 1923'te tekrar başlatmıştır.

Bilgi Notu : Lozan Barış Konferansı'nın kesintiye uğradığı dönemde ülkemizde meydana gelen iki önemli olay ;

- a) 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında işçi,çiftçi,sanayici ve tüccarlardan oluşan 1135 delegenin katılımıyla Mustafa Kemal'in başkanlığında İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır.
- b) Türk Ordusu harekete geçirilerek,Musul ve Boğazlar üzerine yürümek için hazırlıklara başlandı.

Lozan Barış Konferansı'nın 2.dönem görüşmeleri 23 Nisan 1923'te başlamış, 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasıyla sonuçlanmıştır.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI'NIN MADDELERİ

TÜRK-YUNAN SINIRI : Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınır,**Meriç nehri** kabul edilecek,Yunanistan savaş tazminatı olarak Meriç nehrinin batısındaki **Karaağaç** toprağını Türkiye'ye verecektir.

Not : Türkiye'nin Batı sınırları kesin olarak Lozan Barış Antlaşması ile çizilmiştir.

TÜRK-YUNAN NÜFUS MÜBADELESİ (Nüfus Değişimi):Türkiye'deki Rumlarla Yunanistan'daki Türkler karşılıklı yer değiştirecek.Ancak,Batı Trakya'daki Türkler ile İstanbul'daki Rumlar bu değişimin dışında tutulacaktır.

EGE ADALARI: Ege'de Gökçeada(İmroz),Bozcaada ve Tavşan adaları Türkiye'ye bırakılmıştır.Rodos,Oniki Ada ve Meis Adası İtalya'ya verildi.Limni, Midilli,Sisam,Sakız,Nekerya,Semadirek gibi Ege adalarının silahsızlandırılmak kaydıyla Yunanistan'a ait olduğu kabul edildi.Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğu kabul edildi.

BOĞAZLAR : Boğazlar,başkanlığını bir Türk üyenin yaptığı,bütçesi ayrı olan **Uluslararası Boğazlar Komisyonu** tarafından yönetilecektir.Bu komisyon, Boğazlar'dan geçişi denetleyecekti.Boğazların iki yakası askerden arındırılacak,tarafsız bölge haline getirilecekti.Barış döneminde Boğazlardan askeri ve her türlü ticarî geminin geçişi serbesttir.Savaş döneminde ise,Türkiye savaşa girerse boğazlarda istediği gibi davranabilecekti.

Not : Uluslararası Boğazlar Komisyonu'nun kaldırılmaması,Türkiye'nin egemenlik haklarına aykırıdır.Misak-ı Milli'ye ters düşen bu duruma 20 Temmuz 1936'da Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile son verilecekti.

IRAK SINIRI VE MUSUL SORUNU : Musul konusunda anlaşma sağlanamadı. Türkiye ile İngiltere arasında görüşülmek üzere sonraya bırakıldı.

Not : Lozan'da belirlenemeyen tek sınır Türkiye'nin Irak sınırındır.

SURİYE SINIRI: TBMM Hükümeti ile Fransa arasında imzalanan 20 Ekim 1921 tarihli Ankara Antlaşması'ndaki şekliyle kabul edildi.

Not: Hatay, 1939 yılında Türkiye'ye katılmıştır. Ayrıca, Süleyman Şahın mezarının bulunduğu, Milli sınırlarımız dışındaki tek Türk Toprağı olan Caber Kalesi Türk askerlerince korunacaktır.

KAPİTÜLASYONLAR: **Kapitülasyon:** yabancılarla hukukî, ekonomik, siyasi vb. alanlarda tanınan imtiyaz (ayrıcılık) ve muafiyetlerdir.

Tam bağımsızlığımızı engelleyen ve ülkemizi yarı sömürge durumuna düşüren yabancıların bu hakları bütünüyle ortadan kaldırıldı. Türkiye'de iş yapacak yabancı şirketlerin, Türk yasalarına uyması kabul edildi.

Not: Lozan Barış Konferansı'nda bütün yönleri ile Türkiye'nin istediği gibi çözümlenen en önemli konu kapitülasyonların kaldırılmasıdır.

OSMANLI DIŞ BORÇLARI : Osmanlı Borçları, Osmanlı Devleti'nden ayrılan (ilk borç alınımının başladığı 1854'ten sonra) devletlere yüzölçümleri ve gelirlerine orantılı olarak pay edildi. Türkiye'nin payına düşen borçların, faizsiz taksitlerle ve kağıt para (Frank veya Türk lirası) üzerinden ödenmesi kabul edildi.

Bilgi Notu : Osmanlı Devleti'nde, yabancı devletlerin alacaklarını tahsil etmek amacıyla 1881 'de kurulmuş olan Duyun-u Umumiye (Genel Borçlar) İdaresi'nin ülke içindeki tahsilata dayalı işlemlerine son verilmiştir. Duyun-u Umumiye İdaresi, kurumsal anlamda varlığını sürdürse de, Türkiye'zin ödediği borç taksitlerini alacaklı devletlere ulaştıran bir "aracı kurum" haline gelmiştir.

Not: Türkiye, Osmanlı Devleti'nden kalan kendi payına düşen borcunu, 1954'e kadar düzenli taksitler halinde ödeyerek bitirdi.

YABANCI OKULLAR: Lozan Barış Antlaşması ile beraber "Yabancı Okullar", Türkiye Cumhuriyeti hükümetine bağlanmıştır. Türkiye Devleti'ne de bu okullarla ilgili yasal düzenleme yapma yetkisi vermiştir. Yabancı okullara ana dilde eğitim yapma hakkı, Türkçe dersinin de öğretilmesi kaydı ile, tanınmıştır.

Bilgi Notu : 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (Eğitim-Öğretim Birliği) Kanunu ile beraber, Yabancı Okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. 1926'da bu okullarda Tarih, Türkçe ve Coğrafya gibi kültür derslerinin Türk Öğretmenlerince ve Türkçe okutulması kabul edilmiştir. Yine bu okulların Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerince denetlenmesi esas alınmıştır. Yabancı okullarda dinî propaganda ve misyonerlik faaliyetleri yasaklanmıştır.

ORTODOKS PATRİKHANESİ : Lozan Barış Antlaşması'nda, "**Fener Rum Patrikhanesi İstanbul'da faaliyetlerini sürdürecektir.**" maddesi yer almıştır. Türk Hükümeti, bu patrikhanenin yurt dışına çıkarılmasını istemiş ise de bunu başaramamıştır. Fakat, Patrikhane **ekümenik (uluslararası dini lider)** özelliğine son verilmiştir.

Not : 17 Şubat 1926'da çıkarılan Türk Medeni Kanunu ile Patrikhane'nin azınlıklar üzerindeki aile hukukuna ilişkin (Evlenme, boşanma, nafaka, miras paylaşımı vb) yetkileri tamamen sona erdirilmiştir.

SAVAŞ TAZMİNATI : Yunanistan, Anadolu'ya verdiği zararlar karşılığında tazminat olarak Meriç Nehri'nin batısında yer alan **Karaağaç'** Türkiye'ye bırakmıştır. İngiltere'ye I. Dünya Savaşı öncesinde iki savaş gemisinin (Sultan I. Osman ve Reşadiye) karşılığı olarak ödediğimiz, ancak alamadığımız gemiler savaş tazminatı olarak sayılmıştır.

İSTANBUL'UN BOŞALTMASI : 6 Ekim 1923 tarihi, İstanbul'un İtilaf devletlerince tamamen boşaltıldığı gün olması nedeniyle "İstanbul'un Kurtuluş Günü" olarak kutlanmaktadır.

Not : İstanbul'un kurtulmasından sonra başkentin İstanbul olması yolunda görüş bildirenler çıkmıştır. Bu tartışmalara son vermek için İkinci Meclis **13 Ekim 1923'te** Ankara'nın başkent olmasını onaylamıştır.

Notlar:

- 1- Türkiye'nin doğu sınırı sırasıyla 3 Aralık 1920 Gümrü, 16 Mart 1921 Moskova ve 13 Ekim 1921 Kars Antlaşmaları ile belirlenmiş olup, bu sınırlar ve antlaşmalar Lozan'da tasdik edildi.
- 2- Türkiye-İran sınırı, 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması ile belirlenmişti. Bu sınırlar Lozan'da aynen tasdik edilmiştir.

Lozan Barış Antlaşması'nın Önemi ve Sonuçları

- Lozan Barış Antlaşması, Mondros ve Sevr'in rövanşidir.
- Kurtuluş Savaşı'nı bütünüyle ve tamamlayan diplomatik bir zaferdir.
- Birinci Dünya Savaşı'nı bitiren son antlaşmadır.
- Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan ve halen yürürlükte olan tek antlaşmadır.
- İtilaf Devletleri, Yeni Türk Devleti'nin bağımsızlığını ve Misak-ı Milli'yi resmen ve hukuken kabul etmiştir.....İŞTE BUUUU.. ☺
- Kapitülasyonlar kesin olarak kaldırılmıştır.

• Azınlıklara tanınan ayrıcalıklar, bu antlaşma ile kaldırılmıştır. Azınlıkların, Türk vatandaşlığı olduğu kabul edilmiştir.

- Osmanlı Devleti'nden kalan asırlık sorunlardan çoğu çözümlenmiştir.
- Lozan Barış Antlaşması, sömürge altında bulunan milletlere bağımsızlık yolunda örnek teşkil etmiştir.
- Sevr Antlaşması, uluslar arası alanda geçersiz kabul edilmiş ve Misak-ı Milli büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir.
- Ermeni iddialarının uluslar arası alanda geçersiz olduğu kabul ettirilmiştir.
- Ülkemiz sınırları o gün için **Irak sınırı hariç** belirlenmiştir.
- Hasta Adam ve Doğu Sorunu (Şark Meselesi) gibi kavramlara son verilmiştir.
- İngiltere'nin Orta Doğu ile ilgili planlarını bozmuştur.
- Batı Trakya ve Ege Adaları alınamadı.
- Lozan Barış Antlaşması'nda Musul ve Hatay topraklarımız, Misak-ı Milli sınırlarımız dışında kaldı.

Ankara'nın Başkent Olması (13 Ekim 1923) : Lozan Barış Antlaşması'nın 23 Ağustos 1923'te TBMM tarafından onaylanmasından sonra İstanbul, İtilaf devletleri tarafından 6 Ekim 1923'te tamamen boşaltılmıştır. Bu durum, yeni devletin başkentinin neresi olacağı konusunu gündeme getirmişti. Sonunda TBMM, çikardığı yasayla 13 Ekim 1923'te ANKARA'yı Türkiye'nin Başkenti ilân etmiştir.

CUMHURİYET'İN İLÂNİ (29 Ekim 1923)

Cumhuriyet'in İlânını Hazırlayan Etkenler (...Adım Adım Cumhuriyet...)

- ★ 1876 tarihli Kanun-u Esasi ve I. Meşrutiyet'in ilânı ile ülkemizde anayasal sisteme geçilerek cumhuriyet ve demokrasi kavramlarının yerleşmesi.
- ★ 22 Haziran 1919 tarihinde Amasya Genelgesi'nde "*Millletin bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.*" maddesiyle Cumhuriyet yönetiminin ilk işaretinin verilmesi.
- ★ 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihleri arasında Mustafa Kemal'in başkanlığında toplanan Erzurum Kongresi'nde "*Kuvay-ı Milliye'yi âmil, milli iradeyi hakim kılmak esastır.*" maddesi ile milli iradenin hakim kılınacağı, ülkenin işgalden kurtarılmasından sonra yönetim şeklinin Cumhuriyet olacağına vurgu yapılması.
- ★ 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılan TBMM'nin, milli egemenlik ilkesini temel prensip olarak kabul etmesi.
- ★ 20 Ocak 1921 tarihli Yeni Türk Devleti'nin ilk anayasası olan Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nda "*Hakimiyet, kayıtsız şartsız milletindir.*" ifadesi ile egemenlik hakkının kesin olarak millete ait olduğunu belirtilmesi.
- ★ 13 Ekim 1923'te Ankara'nın başkent olması.
- ★ 20 Kasım 1922—24 Temmuz 1923 tarihleri arasında düzenlenen Lozan Barış Konferansı'nın başarıyla sonuçlanması ve 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın, TBMM tarafından 23 Ağustos 1923'te onaylanması.
- ★ 1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılması, Son Osmanlı Hükümeti olan Tefik Paşa Hükümeti'nin istifası, padişahın da ülke dışına çıkması.

Cumhuriyet'in İlânının Nedenleri:

- ★ "Milli egemenlik" ilkesinin gerçekleştirilmesini sağlamak,
- ★ Saltanatın kaldırılmasıyla ortaya çıkan "Devlet başkanlığı" sorununu çözmek,
- ★ 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla kurulmuş olan Yeni Türk Devleti'nin "rejimini (yönetim biçimi)" belirlemek ve bu konudaki tartışmalara son vermek
- ★ Yeni Türk Devleti'ni çağdaşlaştırmak ve Batılı devletlerde yaygın olan milli egemenliği (Cumhuriyet) Türk Milleti'ne benimsetmek,
- ★ Meclis Sistemi'nden doğan problemleri gidermek (Meclis Hükümeti sistemine göre bakanların seçime belirlenmesi, bir hükümet kurulmasının çok uzun sürmesi ve icraatların gecikmesi.)
- ★ Yönetimdeki yetki ve sorumlulukları tam olarak belirlemek,
- ★ 1923 sonbaharında Fethi Bey başkanlığındaki Bakanlar Kurulu'nun görevden ayrılması ve bir hükümet bunalımının ortaya çıkması,
- ★ Mustafa Kemal Paşa, Amasya Genelgesi'nden itibaren milli egemenliği amaçlayan bir siyaset takip etmesidir.

Cumhuriyetin İlânının Sonuçları:

- ★ Yeni Türk Devleti'nin ve rejimin (yönetim biçimi) adı konuldu. Rejim hakkındaki tartışmalar sona erdi.
- ★ 1921 Anayasası'ndaki en önemli değişiklikler Cumhuriyet'in ilânı ile yapıldı. Cumhuriyet'in ilânı ile Anayasa'da yapılan önemli değişiklikler şunlardır:

- Türkiye Devleti'nin hükümet şekli "Cumhuriyet"tir.
- Türkiye Cumhurbaşkanı, devletin başkanıdır. Cumhurbaşkanı gerekli görülmesi halinde meclise de başkanlık yapar.
- TBMM, Cumhurbaşkanı'nı kendi üyelerinden bir dönem için seçer.
- Cumhurbaşkanı, TBMM içinden bir başvekil seçer. Başbakan, diğer hükümet üyelerini meclis içinden seçer. Bu kişiler Cumhurbaşkanı tarafından meclis onayına sunulur.
- Türkiye Devleti'nin dini İslâm'dır, dili Türkçe'dir.

Bilgi Notu : "Devletin dini İslâm'dır." maddesi anayasaya konarak, rejime yönelik önyargılı ve taraflı eleştirilerin önüne geçilmek istenmiştir. Muhafız kişilere, Cumhuriyet yönetiminin, İslamiyet'le çelişmediği mesajı verilmeye çalışılmıştır.

★ Cumhurbaşkanını, Başbakan ve Meclis Başkanlığı yetkileri ayrılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin:

- İlk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa
- İlk Başbakanı İsmet (İnönü) Paşa
- İlk Meclis Başkanı Ali Fethi (Okyar) Bey

- ★ Cumhurbaşkanını meclisin seçmesi kesinleşmiştir. Mustafa Kemal, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı seçilmesiyle "devlet başkanlığı sorunu" ortadan kalkmıştır. Böylece,ülkedeki iktidar boşluğu sona ermiştir.
- ★ Meclis Hükümeti Sistemi'nden Kabine Sistemi'ne geçilmiştir.
- ★ Kuvvetler (Güçler) birliği (yasama,yürütme,yargı) yetkileri birbirinden ayrılmıştır.Yargı,Meclis dışında Bağımsız Mahkemeler'e devredilmiştir.
- ★ Milli Mücadelenin başından beri amaçlanan Milli Egemenlik düşüncesi başarılı olmuş, çağdaşlaşma yolunda da önemli bir adım atılmıştır.
- ★ Atatürk'ün ilkelerinden olan Cumhuriyetçilik uygulanmaya başlandı.
- ★ Halifelik taraftarları ile olan mücadele iyice açığa çıkmıştır. Bu da yeni bir sorunun ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır

Bilgi Notu : Meclis Hükümeti Sistemi →Kabine Sistemi	
TBMM'nin Açılış'ından Cumhuriyet'in İlanı'na Kadar Olan Hükümet Şekli --Meclis Hükümeti Sistemi--	Cumhuriyet'in İlanı'ndan Sonra Hükümet Şekli --Kabine Sistemi--
Bu sistemde; Meclis Başkanı,aynı zamanda hükümetin de başıdır. Bakanlar, meclisin salt oyu ile belirlenir ve meclisin kesin denetimi altındadır.25 Ekim 1923'te Fethi OKYAR Hükümeti'nin istifası ile ülkemizde Hükümet Bunalımı ortaya çıkmış, bu olay Mustafa Kemal Paşa'ya Cumhuriyeti ilan etmek için beklediği fırsatı vermiştir.28 Ekim 1923 akşamına kadar hükümet kurulamamıştı.	Cumhuriyet'in ilanı ile geçilen bu sistemle, güçler ayrılığı ilkesine giden önemli bir adım atılmıştır.Kabine sisteminde yürütme yetkisinin başı Cumhurbaşkanı'dır.Cumhurbaşkanı Başbakan'ı atayacak, Başbakan da bakanlarını seçip Cumhurbaşkanı'nın onayına sunacaktı.Hükümet,Meclis'te aldığı güvenoyu ile görevle başlar, böylece hükümetin kurulma şekli değişmiş oldu.Böylece yürütme işlerinin hızlanması sağlandı.

HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924)

Halife;Hız.Muhammed (s.a.v.)'in vefatından sonra İslâm devletinin yöneticilerine verilen ünvanıdır.Yavuz Sultan Selim'in 1517 Mısır Seferi'nden sonra Halifelik Osmanlılara geçmiş,Osmanlı padişahları aynı zamanda İslâm dünyasının lideri olarak Halife ünvanını da kullanmıştır. Halifelik, yaklaşık 407 yıl Osmanlı Devleti'nde kalmıştır.

Halifeliğin Kaldırılmasının Nedenleri:

- 1) Cumhuriyetin ilanı ve Cumhurbaşkanı'nın seçilmesi ile halifeliğin önemini kaybetmesi ve sadece sembol haline gelmesi.

→Saltanatın kaldırılması ve Son Osmanlı Padişahı Vahdettin'in ülkeyi terk etmesinden sonra TBMM,Abdülmecit Efendi'yi halife seçti. Çünkü kamuoyu henüz halifeliğin kaldırılmasına hazır değildi.Hâlbuki Cumhuriyetin ilanı ve devlet başkanının seçilmesi ile halifeliğin rolü kalmamıştı.

→Son Osmanlı Halifesi, TBMM tarafından seçilen Abdülmecit Efendi'dir.

- 2) Ülkemizde,Devlet Başkanı olarak Cumhurbaşkanı ile Halife'nin birlikte bulunmasının sakıncalı olması ve iki başlılık yaratması.
- 3) Son Halife Abdülmecit Efendi'nin talimatlarına uymaması ve yetkilerini aşacak uygulamalara girişmesi (devlet başkanı gibi hareket etmesi).
- 4) Batı'ya kendine örnek alan bir ülkede halifeliğin, laikliğe, çağdaşlaşmaya ve Cumhuriyet yönetimine ters düşmesi.
- 5) Saltanatın kaldırılması ve Cumhuriyetin ilanından sonra eski rejim taraftarlarının sığınabilecekleri tek makam olarak halifeyi görmesi.
- 6) TBMM'deki bazı vekillerinin Halife'yi,TBMM'nin üstünde kabul etmesi.

→Bazı TBMM üyeleri, halifeyi milletin üzerinde görmeye başlamışlar, "TBMM Halifenin, Halife de TBMM'nindir." şeklinde propagandalara girişmişlerdir.

Halifeliğin Kaldırılmasının Sonuçları

- 1) Laikliğe geçiş süreci hızlanmıştır.

→Ülkemizde laikliğe geçişin en önemli aşaması 3 Mart 1924'te Halifeliğin kaldırılmasıdır.

- 2) TBMM'deki muhalefetin etkisi azalmıştır.
- 3) Ümmetçi devlet anlayışından Ulusçu devlet anlayışına geçiş süreci hızlanmıştır.Türkiye'de Ümmetçilik(Din birliği) arayışları sona ermiştir. Milliyetçiliğin temelleri güçlendirilmiştir.
- 4) Laik ve Milliyetçi özellikte yeni yönetime gelebilecek tehlike yolları kapatılmıştır. Yapılacak laik ve milliyetçi özellikte inkılapların önü açılmıştır
- 5) Milli egemenlik güç kazanmıştır.
- 6) Bağımsız bir dış siyaset için ortam oluşturulmuş ve Cumhuriyet rejimi, halifeliği kullanarak iç işlerimize karışmak isteyen yabancı devletlerin emellerini suya düşürmüştür.

3 Mart 1924'te şu kararlar alınmıştır:

- 1- Halifelik kaldırılmıştır.
- 2- **Tevhid-i Tedrisat Kanunu** kabul edilerek eğitim-öğretim birliği sağlanmış, bütün eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmış,medreseler kapatılmıştır.İlk defa eğitimde birlik ve laiklik başlatılmıştır.
- 3- **Şer'iye ve Evkaf Vekâleti kaldırılmıştır.**Bunun yerine Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuş,bu kurumlar doğrudan Başbakanlığa bağlanmıştır.
- 4- **Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti** kaldırılmış bunun yerine Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı kurulmuş, ordu siyasetten uzaklaştırılmıştır.
- 5- **150 kişiden oluşan Osmanlı Hanedanı üyelerinin sınır dışına çıkarılması kararlaştırılmıştır.**

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ ÇALIŞMALARI VE SONUÇLARI

Cumhuriyet Halk Fırkası	-- Bu partinin temeli,i.TBMM'deki Müdafaa-i Hukuk Grubu'na dayanır. --Cumhuriyet döneminin ilk siyasi partisidir. --Genel Başkanı Mustafa Kemal'dir. --9 Eylül 1923'te kuruldu. --Halkın istek ve görüşlerinin meclise daha kolay yansımaları sağlama ve demokrasiyi tüm kurum ve kuruluşlarıyla işletme vb. düşüncelerle kurulmuştur. --Ekonomide 1931'e kadar liberalizmi,1931'den sonra Devletçilik ilkesini savunmuştur. --İlk adı Halk Fırkası olup, Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası,1935'te de Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır.
Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası	--Cumhuriyet döneminin ikinci siyasi partisi ve ilk muhalefet partisidir. -- Ülkemizde çok partili hayata geçişin ilk denemesidir. --Cumhuriyet Halk Fırkası üyesiKenan Mustafa Kemal ile görüş ayrılığına düşen Kazım Karabekir,Rauf Orbay,Refet Bele,Ali Fuat Cebesoy ve Adnan Adıvar tarafından kuruldu. --17 Kasım 1924'te kurulmuştur. --Genel Başkanı Kazım Karabekir'dir. --Parti ilk şubelerini Urfa'da açtı. --Ekonomide liberalizmi(serbest ekonomi) benimsedi. --"Parti,dini inançlara saygılıdır." ifadesini kullandığından kısa sürede bütün rejim muhalifleri ve eski düzen yanlıları bu partide toplanmaya başladılar.Ayrıca Cumhuriyet Halk Partisi'ne tepki gösterenler bu partide toplandılar. --Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın bazı üyelerinin,Şeyh Said isyanının çıkmasında rolü olduğu gerekçesi ile 5 Haziran 1925'te bu parti kapatılmıştır.Bu partinin kapatılması ile ülkemizde çok partili hayata geçişin ilk denemesi de başarısızlıkla sonuçlanmış oldu. --Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın faaliyetleri, daha çok yeni olan Cumhuriyet rejiminin henüz çok partili sistem için hazır olmadığını gösterir. Bu nedenle 1930'a kadar ikinci bir muhalefet partisi kurulmamıştır.
Serbest Cumhuriyet Fırkası	--Cumhuriyet döneminin üçüncü siyasi partisi ve ikinci muhalefet partisidir. --Ülkemizde çok partili hayata geçişin ikinci denemesidir. --Genel Başkanı Fethi OKYAR'dır. --12 Ağustos 1930'da kurulmuştur. --Bu parti,Mustafa Kemal'in isteği ile kurulmuş olup,bu partiden Cumhuriyet in sürekliliğini ve laikli ilkesine uymalarını istemiş,kendisinin de tarafsız olacağını belirtmiştir. --Partinin kuruluş amaçları; →Halk egemenliğini daha iyi uygulayabilmek →Halkın her kesiminin görüşlerini mecliste yansıtabilmek. →Hükümeti denetleyerek daha sağlıklı çalışmasını sağlamak. →1929 Dünya ekonomik buhranından etkilenen Türkiye'de bu buhranın aşılmasını sağlamak amacıyla değişik görüşlerin ortaya çıkmasını sağlamak. --Partiye kısa sürede bütün rejim karşıtları toplanmaya başladı.Laiklik ilkesine karşı olanlar bu partiye girdiler.Partinin kurulması üzerine,rejim karşıtı tüm muhalifler cesaretlendi.Inkılâplar, hükümet ve laiklik aleyhtarı gösteriler yapılmaya başladılar. ---Fethi Okyar, partide kontrolün kendisinden çıktığını görmesi ve daha kötü olaylara neden olmamak üzere partiyi 17 Kasım 1930'da kapatmıştır.
Bilgi Notu	Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılan ve Dörtü Takrîr adı verilen grubun üyeleri olan Celal Bayar,Adnan Menderes,Fuat Köprülü ve Refik Koraltan tarafından 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti kuruldu.Genel Başkanı Celal Bayar'dır.14 Mayıs 1950'de seçimlerin kazanılması üzerine Celal Bayar Cumhurbaşkanı olunca,parti başkanlığı ve başbakanlığa Adnan Menderes getirildi.Cumhuriyet Halk Partisi'nden sonra iktidara gelen ilk parti,işte bu Demokrat Parti'dir.

Bilgi Notu : Atatürk döneminde çok partili hayata geçme çalışmaları,Cumhuriyet yönetimine yönelik isyan hareketleri nedeniyle kesintiye uğramıştır.Türkiye 1950'ye kadar tek parti olan Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yönetildi.Türk Siyasi Tarihi'nde 1923-1950 arası döneme bu nedenle **Tek Parti Dönemi** denilmektedir.

CUMHURİYET'E YÖNELİK TEHDİTLER VE SONUÇLARI

1-Şeyh Sait İsyanı (13 Şubat 1925--15 Nisan 1925) : Lozan Barış Antlaşması'nda çizilemeyen tek sınırimız Irak ile olan sınırimız olup,bu sınırın çizilememesinin temel sebebi de Musul Sorunu'dur. Çünkü İngiltere,zengin petrol yataklarını barındıran Musul'un Türkiye'nin yönetimine girmesini istemiyordu.

Şeyh Sait ayaklanmasının başlamasında Musul sorununu kendi lehine çözmek isteyen İngiltere'nin yürüttüğü casusluk faaliyetleri de etkili olmuştur. İngiltere,halfeliğin kaldırdığını gündeme getirerek halkın dini duygularını ve bölgesel farklılıkları kullanmış,ayaklanmanın çıkmasında etkili olmuştur.

Şeyh Sait ayaklanması;13 Şubat 1925'te Elâzığ'ın Eğil bucağı Piran köyünde başlamış,Diyarbakır,Erzurum,Bitlis, Bingöl ve Muş'a kadar yayılmıştır.Bu isyanı bastıramayan Fethi (Okyar) Bey hükümeti 2 Mart 1925'te istifa etmek zorunda kaldı. Yeni hükümet İsmet Paşa tarafından kurulmuş ve bölgede birçok önlem alınarak sıkıyönetim ilân edilmiştir.4 Mart 1925 tarihinde çıkarılan **Takrir-i Sükun Kanunu** ile bölgenin güvenliği yeniden sağlanmaya çalışıldı,İstiklâl Mahkemeleri devreye sokuldu.Şeyh Sait ayaklanması,15 Nisan 1925'te bastırıldı.Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın bazı üyeleri,bu ayaklanmanın çıkmasında etkili olduğu gerekçesiyle bu parti kapatıldı.Musul sorunu,Misak-ı Milli'ye aykırı şekilde sonuçlandı.Musul,İngiltere'nin etkisiyle Irak Hükümeti'ne bırakıldı.

Bilgi Notları :

- 1-Şeyh Sait İsyanı,Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya yönelik ilk isyan hareketidir.
- 2-Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası,Şeyh Sait isyanının çıkmasında rolü olduğu gerekçesi ile 5 Haziran 1925'te kapatılmıştır.Bu partinin kapatılması ile ülkemizde çok partili hayata geçişin ilk denemesi de başarısızlıkla sonuçlanmış oldu.
- 3-Türkiye,Şeyh Sait isyanı nedeniyle Musul görüşmelerinde zayıf duruma düştü ve Musul üzerine yapmayı planladığı askeri harekâtı yapamadı.İngiltere amacına ulaştı.İngiltere, Musul meselesini kendi lehine çözebilmek için avantaj sağlamıştır.

2-Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi (16 Haziran 1926) : Saltanatın ve hilafetin kaldırılışını bir türlü içine sindiremeyen Osmanlı döneminin partisi olan İttihat ve Terakki Fırkasından olanlar Mustafa Kemal'i öldürmek için İzmir ziyareti sırasında bir suikast yapmayı planladılar.

16 Haziran 1926'da İzmir'e gelmesi beklenen trenin gelmemesi sonucu suikastçıları Sakız adasına kaçırarak görevli olan Giritli Şevki durumu İzmir Valisine ihbar etmiş ve suikastçılar silahları ile birlikte yakalanmışlardır. Suikastın haber alınması üzerine suikastçıları yakalanmış ve suikastı planlayanlar İstiklâl Mahkemeleri tarafından cezalandırılmışlardır.

Mustafa Kemal'in tepkisi: "Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır.Ama Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

→Bu suikast girişimi Mustafa Kemal'in şahsında yeni rejime karşı yapılmış bir harekettir.

3-Menemen (Kubilyay) Olayı (23 Aralık 1930) : Serbest Cumhuriyet Fırkası, kurucusu olan Fethi Okyar tarafından 17 Kasım 1930'da kapatılmıştı.Bundan sonra çok zaman geçmeden 23 Aralık 1930'da Derviş Mehmet adındaki isyancı,çevresine topladığı yandaşlarıyla beraber halkın dini duygularını kullanarak İzmir'in Menemen ilçesinde olay çıkarttı(Menemen Olayı).Halktan bazı kimseler de kendilerine katıldı.İsyancılar,kendilerine engel olmak isteyen küçük bir askeri birliğe komuta eden,Öğretmen Asteğmen olarak vatani görevini yapmakta olan Mustafa Fehmi Kubilyay'ı ve iki bekçiyi şehit ettiler.İsyancılar,bu olay ile Menemen sokaklarında halkı kıskırtmaya çalıştılar.

Menemen'de çıkan isyan bastırıldı.İsyancılar yakalanarak gerekli cezaya çarptırıldı.Menemen olayı,Türkiye'de çok partili hayata geçiş çalışmalarının uzun bir süre durmasına neden oldu.

NOT: Menemen Olayı,Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya yönelik ikinci isyan hareketidir.Bu olaydan kısa bir süre önce Fethi Okyar'ın, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kapatmasının ne kadar yerinde bir davranış olduğunu göstermektedir.

HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKİLÂPLAR

1- 20 Ocak 1921'de Teşkilat-ı Esasiye Kanunu yayınlanmıştır.

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu:

- Yeni Türk Devleti'nin ilk anayasasıdır.
- Dağılan Osmanlı Devleti'nin yerine yeni bir devletin kuruluşunu sağlayan hukuki metindir.
- Yeni Türk Devleti'nin kuruluşunun resmi ve hukuki belgesidir.
- Türk tarihinde en kısa süre yürürlükte kalan anayasadır(1921-1924=3 yıl)
- Yasama,yürütme ve yargı yetkilerini TBMM'de topladığı için Güçler Birliği ilkesi benimsenmiştir.
- 1876'da çıkarılan Kanun-u Esasi yürürlükten kalkmıştır.

2- Cumhuriyetin ilanından sonra 20 Nisan 1924 tarihinde,1924 Anayasası yürürlüğe girmiştir.

1924 Anayasası'na göre:

- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- Devletin yönetim şekli Cumhuriyet,dili Türkçe,başkenti Ankara,dini İslâm'dır.
- Egemenliğin tek temsilcisi TBMM'dir.
- 1924 Anayasası'nda yasama ve yürütme yetkisi Meclise, yargı yetkisi ise bağımsız mahkemelere bırakılmıştır. Bu durum anayasanın yargı kuvvetine verdiği önemin göstergesidir. Ayrıca bu anayasa kişi hak ve özgürlüklerine geniş yer vermiştir.
- Meclis Hükümeti Sistemi yerine Kabine Sistemi getirilmiştir.

1924 Anayasası'nda Yapılan Değişiklikler Şunlardır:

- 10 Nisan 1928'de anayasadan "Devletin dini İslâm'dır." maddesi çıkartılmış ve anayasanın lâikleştirilmesi yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- Türk kadınına;
  - 30 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçmen olma hakkı,
  - 26 Ekim 1933'te muhtarlıklara seçme ve seçilme hakkı,
  - 5 Aralık 1934'te de milletvekili seçilme ve seçme hakkı verildi.

Not: 1935 yılında yapılan seçimlerde meclise 18 kadın milletvekili girmiştir.

→5 Şubat 1937'de Lâiklik ilkesi ile beraber diğer Atatürk ilkeleri de anayasaya girdi. Bu değişiklikle anayasada devletin nitelikleri; "Türkiye Devleti Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Laik ve İnkılâpçıdır." şeklinde belirtilmiştir.

→1 Ekim 1945'te içeriği değiştirilmeden dili Öztürkçeleştirilerek yeniden kabul edildi.

→1924 Anayasası,27 Mayıs 1960 yılına kadar yürürlükte kalmış,1961'de yeni bir anayasa yapılmıştır.

Bilgi Notu : 1924 Anayasası,105 maddeden oluşur.Türk tarihinde en uzun süre (37 yıl) yürürlükte kalan ve maddelerinde en çok değişiklik yapılan anayasamız 1924 Anayasası'dır.

3- 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun kabul edilmiştir (İsviçre'den alındı.)

Bilgi Notu : İsviçre Medeni Kanunu'nun,Türk Medeni Kanunu'na temel oluşturmasında ;

- Avrupa medeni kanunları içerisinde en yenisi olması,
- Sorunlara akılcı ve pratik çözümler sunması,
- Aile hukukunun kadın-erkek eşitliğine dayanması,
- Lâik ve demokratik esaslar çerçevesinde düzenlenmiş olması etkili olmuştur.

Medeni Kanun ile gelen yenilikler şunlardır:

- Osmanlı Devleti'nde,İslamî kurallara göre düzenlenmiş aile hukuku olan Mecelle kaldırılmıştır.
- Tek eşli evlilik kabul edildi.Resmi nikâh zorunluluğu getirildi.Evlilikte yaş sınırı getirildi.Birden fazla kadınla evlenmek yasaklanmıştır.
- Evlilikte,boşanmada,mirasta,mahkemede tanıklıkta kadın-erkek eşitliği getirildi.
- Kadınlara istediği mesleği seçebilme hakkı verildi.
- Evlât edinme anlayışı (Velayet hukuku) ilk kez hukuk sistemimize girmiştir.
- Türk vatandaşları arasındaki din ve mezhepten kaynaklanan hukuki farklılıklar Medeni Kanun ile ortadan kaldırılmıştır.
- Patrikhanenin,gayrimüslimlerin aile hayatını düzenleyen adli yetkileri kaldırılmıştır.
- Kabul edilen kanunlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün vatandaşlarına uygulanır hale getirilmiş,böylece Hukuk birliği sağlanmıştır.

4- İsviçre'den Borçlar (İcra ve İflas) Kanunu alınarak 8 Mayıs 1928'den itibaren uygulamaya konuldu.

5- Almanya'dan Ticaret Kanunu alınarak 10 Mayıs 1928'den itibaren uygulamaya konuldu.

6- İtalya'dan Ceza Kanunu alınarak 1 Temmuz 1928'den itibaren uygulamaya konuldu.

7- Almanya'dan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu alınarak 4 Nisan 1929'dan itibaren uygulamaya konuldu.

8- Fransa'dan İdare Hukuku alınmış ve uygulamaya konulmuştur.

EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKİLÂPLAR

1-Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Kanunu): Osmanlı Devleti'nde eğitim hizmeti veren kurumlar arasında amaç birlikteliği yoktu.Bir yanda devlete bağlı okullar,öte yanda Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'ne bağlı eğitim veren medreseler devleti büyük bir ikilemede bırakmıştı.Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar ise,Osmanlı Devleti'nin birlik ve bütünlüğüne yönelik büyük bir tehdit oluşturmuştur.Çatışmacı bir toplum oluşturan eğitimdeki bu karışık yapılanmanın sonlandırılması için bütün eğitim kurumlarının tek bir çatı altında toplanması zorunluluk haline gelmiştir.

Cumhuriyet'in ilânından sonra Türk Milleti'ni gerçek özgürlük ve başarıya taşıyacak olan eğitim alanındaki çalışmalara öncelik verildi.Eğitim alanında meydana getirilen değişim milli menfaatler gözetilerek gerçekleştirildi.Bunun

sonucunda 3 Mart 1924'te **Tevhid-i Tedrisat Kanunu** (Öğretim Birliği Kanunu) ile tüm okullar birleştirilerek Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı.

➔ **Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile;**

- ★ Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki bütün azınlık ve yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı.
- ★ Tüm eğitim kurumları devletin denetimi altına alınarak eğitim-öğretim birliği sağlandı.
- ★ Eğitim millî ve çağdaş bir nitelik kazandı.
- ★ Eğitiminde laikleşme sağlanmıştır.
- ★ Milli Eğitim Bakanlığı,bilimsel ve meslekî eğitim ihtiyacına cevap verecek şekilde yapılandırıldı.
- ★ Milli Eğitim aracılığı ile kültürel gelişim sağlandı.
- ★ Milli birlik ve beraberlik duygusuyla toplumsal ilerleme ve çağdaşlaşma gerçekleştirildi.
- ★ Azınlık ve yabancı okulların dini ve siyasi amaçlı öğretim yapmalarına engel olunmuş, sınıflarında ve ders kitaplarında dini işaret ve sembollerin kullanılması yasaklanmıştır.
- ★ Medreseler kapatıldı(11 Mart 1924).Böylece öğretim alanında ikilik ortadan kalkmış,eğitimin lâikleşme süreci hızlanmıştır.Eğitim ve öğretimin millileştirilmesi kolaylaşmıştır.
- ★ Din görevlisi yetiştirmek için İmam-Hatip Okulları ve İlahiyat Fakültesi açılması kararlaştırılmıştır.

Bilgi Notu : Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nda, medreselerin kapatılması konusunda herhangi bir hüküm yoktur. Ancak medreselerin görevini yapmak ve din görevlileri yetiştirmek amacıyla **İlahiyat Fakültesi ile İmam Hatip Okulları** açılması kanunla öngörüldüğünden medreselerin kapatılması zorunlu hale gelmiştir.

2-Maarif Teşkilâtı Kanunu (2 Mart 1926) : Eğitim Sistemi Yasası'dır.Bu kanunla eğitim sistemi millî olacak şekilde,ilk ve ortaöğretim programları belirlendi.Eğitim hizmetleri çağdaş hale getirildi.Ülkemizde okulların açılabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı yetkili kurum kılındı.Müfredat programları,halkın ihtiyaçlarına cevap verecek şekle getirildi. İlköğretimin zorunluluğu ilk kez doğrudan doğruya devlet tarafından ciddi bir şekilde ele alındı (İlköğretim herkes için zorunlu hale getirildi.) Eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla da ülke genelinde hızlı bir biçimde ilkokul, ortaokul,lise ve yüksekokullar açılma yoluna gidildi.

3-Yeni Türk Harflerinin Kabulü (1 Kasım 1928) : Mustafa Kemal,Türkçenin kolayca okunup yazılmasının ve böylece eğitim - öğretim yaygınlaştırılmasının ancak alfabe değişikliğiyle mümkün olabileceğini düşünüyordu. Bu amaçla 1926'da kurulan komisyonun yaptığı araştırma,Latın alfabesinin Türkçeye en uygun alfabe olduğunu ortaya çıkardı.1 Kasım 1928'de yeni harflere dair olan kanun Meclis tarafından kabul edildi. Böylece Arap harfleri yerine Latın alfabesi kabul edilmiştir.

Latin harflerinin kabulüyle;

- Batı dünyası ile yakınlaşma yolunda önemli bir adım atılmıştır.
- Çağdaşlaşmada önemli bir engel olan yazı meselesi çözümlenmiştir.
- Okuma - yazma oranı sürekli artarken basılan kitap sayısında da büyük artış olmuştur.

Bilgi Notu : Ülkemizde 24 Kasım 1928'de Millet Mektepleri açıldı.Bu mekteplerin amacı,halkın okuma-yazma seviyesini yükseltmek ve yeni harfleri öğretmekti. Mustafa Kemal, bu çalışmalara "Millet Mektepleri Başöğretmeni" sıfatıyla bizzat katılmıştır.

Bilgi Notu : Ülkemizde 1923-1928 yılları arasında eğitim alanında önemli atılımlar yapıldığı halde,Harf İnkılabı'nın 1928 yılında gerçekleştirilme sebepleri;
→Harf İnkılabı'na çok önem verilmesi ve başarısının rastlantıya bırakılmak istenmemesi,
→Daha önce bu konuda yapılmış olan çalışmaların sonuçsuz kalması etkili olmuştur.

4-Türk Tarih Kurumu(TTK)'nun Kurulması (12 Nisan 1931):Türk Tarih Kurumu, Türk Milleti aleyhindeki görüşlere cevap vermek,millî bilinç ve kültürü geliştirmek, millî tarih bilinci oluşturmak ve Türk Tarihi'ne ait zenginlikleri ortaya çıkarmak amacıyla kurulmuştur.

Bilgi Notu : Türk Tarih Kurumu'nun süreli araştırma yayınına Belleten adı Atatürk tarafından verilmiş olup,Atatürk'ün ölmeden önce incelediği son eser **Belleten** Dergisi olmuştur.

5-Türk Dil Kurumu(TDK)'nun Kurulması (12 Temmuz 1932) :Türk Dil Kurumu'nun kuruluş amacı,Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak,onu yeryüzü dilleri arasında değerine yakışır yüksekliğe erdirmektir.

Bilgi Notu : Mustafa Kemal,sağlığındayken Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarına bizzat katılmış,ölümünden sonra mal varlığının önemli kısmının bu kurumlara verilmesini vasiyet etmiştir.

Eğitimle İlgili Diğer Yenilikler

1. Topkapı Sarayı müze haline getirilmiş ve Etnografya Müzesi açılmıştır(1924)
2. 1925'te Türkiye'nin ilk yüksek okulu olan Ankara Hukuk Mektebi açıldı.
3. Atatürk döneminde 1933'te çıkarılan bir kanunla **Darülfünun** kaldırılarak yerine "**İstanbul Üniversitesi**" kuruldu. Modern bilime açık olan bu üniversitede Hitler Almanyası'ndan kaçan bilim adamları da görev aldılar.
4. Bu üniversite içinde bir Hukuk Fakültesi açılmıştır.
5. Ankara'da açılan **Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi** (1933), **Yüksek Ziraat Enstitüsü** (1933) ülkemizde Ankara Üniversitesi'nin temelini oluşturdular.
6. Osmanlı Devleti'nin Sanayi-i Nefise Mektebi **Güzel Sanatlar Akademisi'ne** dönüştürülmüştür, ayrıca **Devlet Konservatuarı** açılmıştır.
7. Bu arada **Devlet Konservatuarı ve Güzel Sanatlar Akademisi** açılmıştır.

TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILÂPLAR

1-Sapka Kanunu : Bu kanun,25 Kasım 1925'te kabul edilmiştir.

Bilgi Notları :

- Osmanlı Padişahı II.Mahmut,memurlara "fes" takma zorunluluğu getirdiği için bazı çevreler tarafından "Gavur padişah" olarak adlandırılmıştı.
- Mustafa Kemal Paşa,Şapka İnkılabı'na giden yoldaki ilk adımı Kastamonu-İnebolu'da atmıştır.

2-Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması : Tarikatların sosyal ve dini faaliyetlerini yürüttükleri yerlere "tekke",bu kurumların küçüklerine ise "zaviye" denir.Tekke ve zaviyeler,zamanla amacından sapmış,çağdaş gelişmeleri dine aykırı olarak algılamış,dinle alakası olmayan hurafe ve batıl inançların toplumda yayılmasına neden olmuştur.İşte bu nedenlerle 30 Kasım 1925'te kabul edilen bir kanunla tekke,zaviye ve türbeler kapatılmıştır.Türbedarlık ile şeyhlik,derişlik, müritlik, dedelik,seyitlik,çelebilik vb.toplumda ayrıcalık yaratan bir takım ünvanlar kaldırılmıştır.

Bilgi Notu : Atatürk:"Türkiye Cumhuriyeti,şeyhler,derişler,müritler ve meczuplar memleketi olamaz.En doğru,en hakiki yol medeniyet yoludur." sözüyle tekke ve zaviyelerin kapatılmasının zorunluluğunu belirtmiştir.

3-Takvim ve Saatte Değişiklik : 26 Aralık 1925'te Hicri ve Rûmî takvimlerin yerine Miladî Takvim kabul edildi ve 1 Ocak 1926'dan itibaren kullanılmaya başlandı.Yine 26 Aralık 1925'te Alaturka saat (ezani ve vasati saat) kaldırılmış,bir günü 24 saatlik zaman dilimine bölen "Güneş Saati" kabul edilmiştir.

5-Uluslar arası Rakamlar ve Ölçü Birimlerinin Kabulü : 1928'de Arap rakamları yerine milletlerarası rakamlar kabul edildi.1931'de kabul edilen bir kanunla da arşın,endaze,okka gibi standart karşılığı olmayan ölçü birimlerinin yerine metre,kilogram gibi ölçü birimleri kabul edilmiştir.

6-Tatil Günlerinde Değişiklik : Avrupa,resmî tatil günü olarak "Pazar" gününü kullanırken,Osmanlı Devleti ise Müslümanlar için kutsal olan "Cuma" gününü resmî tatil olarak kullanmıştır.Bu durum haftanın iki gününde Avrupa ile resmî ilişkilerin kesilmesine sebep olmuştur.Bu sebeple hafta tatili Cuma gününden Pazar gününe alınmıştır.Böylece,Avrupalı devletlerle olan ilişkilerin ve işlemlerin devam ettirilmesi sağlanmış,ülkemizdeki Müslüman ve gayrimüslim vatandaşlar arasındaki farklı tatil günü uygulamasına da son verilerek ikilikler kaldırılmıştır.

7-Soyadı Kanunu : 21 Haziran 1934'te kabul edilen bu kanunla her Türk vatandaşı, kendi adından başka,ailesinin ortak olarak kullanacağı bir soyadı alacaktı."hanım,hanımefendi,ağa,bey,paşa,hoca,hafız,şeyh,molla" gibi toplumda ayrıcalık yaratan ünvanların ve Osmanlı idarecilerinin verdiği rütbelerin,nişanların kullanılması yasaklanmıştır Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesinden sonra 24 Kasım 1934'te TBMM tarafından Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya ATATÜRK soyadı verilmiştir.Bu soyadının başkaları tarafından kullanılması yasaklanmıştır.

8-Kılık-Kıyafette Değişiklik : 3 Aralık 1934'te kabul edilen bu kanunla din adamlarının ibadet yerleri dışında dini kıyafetlerle gezmeleri yasaklandı.Diyaret İşleri Başkanı ve diğer dinlerin en yetkili kişilerinin özel kıyafetleriyle dolaşabilmelerine izin verildi.

Toplumsal Alanda Yapılan İnkılâpların Ortak Amaçları

- Sınıfsız,imtiyazsız ve kaynaşmış bir toplum oluşturmak,
- Sosyal alandaki ikilikleri ortadan kaldırmak,
- Sermayeden,soydan,dinden kaynaklanan sosyal ayrıcalıkları ortadan kaldırmak,
- Toplumla laik hukuk etrafında birleştirilerek milli devlet bilinci oluşturmak,
- Toplumun çağdaşlaşma sürecinde batı uygarlığı ile bütünleşmesini sağlamak,
- Uluslar arası ticari ilişkileri kolaylaştırmak,
- Resmî işlemleri kolaylaştırmak,

SAĞLIK ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türkiye Devleti'nin ilk hükümeti,23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılması ile kurulmuş, bu ilk hükümette sağlıkla ilgili bir bakanlığa da yer verilmiştir(Sağlık Bakanlığı). Böylelikle Türk tarihinde ilk kez sağlık işleri,bakanlık düzeyinde çalışmalarına başlamış oldu.Kurtuluş Savaşı'nda ortadan kalan öksüz ve yetim çocukları korumak amacıyla Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Eftal) kurulmuştur. Doktorlara zorunlu hizmet şartı getirilmiştir.Bulaşıcı hastalıklara ait tedavinin devlet tarafından ücretsiz yapılması sağlandı.1930'da Umumi Hıfzısıhha Kanunu çıkarılarak verem,sıtma,kolera,veba,tifo,çiçek,menejit,kızamık ve trahom gibi bulaşıcı hastalıklara karşı mücadele başlatıldı.

EKONOMİ ALANINDA (Tarım,Sanayi,Ticaret) YAPILAN İNKİLÂPLAR

İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923) : Lozan Barış Konferansı'nın kesintiye uğradığı günlerde ülkemizde meydana gelen en önemli olaylardan biri de 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında Kâzım Karabekir Paşa başkanlığında başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere sanayici,işçi,çiftçi ve tüccarlardan oluşan 1135 üyenin katılımıyla İzmir İktisat Kongresinin toplanmasıdır.İzmir İktisat Kongresi'nin toplanma amacı; milli ekonominin amaçlarını ve bu amaçlara ulaşmada izlenecek yöntemleri kararlaştırmaktır.Türk tarihinde ekonomik meselelerin ayrıntılı olarak görüşüldüğü ve toplumun çeşitli kesimlerinden temsilcilerin katılımıyla gerçekleşen bu ilk toplantıda Mustafa Kemal Paşa, kongreyi açarken yaptığı konuşmada "**Siyasi zaferler,ne kadar büyük olursa olsun, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlar, kazanılacak başarılar yaşayamaz, az zamanda söner.**" şeklindeki sözleriyle gerçek kurtuluşun ekonomik bağımsızlığa bağlı olduğunu belirtmiştir.Kongrede benimsenen temel ilke "**ekonominin her kesiminde bağımsızlığın sağlanması ve korunması**"dır.Bu kongrede "**Misak-ı İktisadi**" (Ekonomi Andı) olarak da bilinen kararlardan bazıları şunlardır;

- Ekonomik kalkınmanın sağlanması için özel teşebbüs desteklenmelidir. Bu amaca uygun olarak "Teşvik-i Sanayi Kanunu" çıkarılmalıdır.
- Devlet,özel teşebbüsün yetersiz kaldığı alanlarda ekonomik yatırımlarda bulunmalıdır.
- Hammaddesi ülkemizde bulunan malların sanayisi kurulmalıdır.
- El işçiliğinden makineye dayalı üretime geçilmelidir.
- Yabancılarla rekabet edebilmek için gelişmiş bir sanayinin kurulması gereklidir.Yabancıların kurdıkları tekeller kaldırılmalıdır.
- Millî bankalar kurulmalıdır.
- Demiryollarının inşası hükümetçe bir programa bağlayacaktır.
- Özel teşebbüse kredi sağlayacak bir devlet bankası kurulacaktır.

Bilgi Notları :

- 1-İzmir İktisat Kongresi,etkin çevrelerin de katılımıyla ekonomik sorunların tartışıldığı ilk ekonomi toplantısıdır.
- 2-İzmir İktisat Kongresi'nde "Millî Ekonomi İkesi" benimsenmiştir. Bu anlayış,ülke kalkınmasında millî sermayenin güçlendirilmesini ve yabancı devletlerden bağımsız bir kalkınmanın sağlanmasını hedeflemiştir.
- 3-Lozan Barış Antlaşması'yla kapitülasyonlar kaldırılmış,bu durum yabancıların ekonomi alanındaki imtiyazlarını sona erdirmiştir.

Kabotaj Kanunu (1 Temmuz 1926) : Osmanlı Devleti'nin,yabancı devletlere verdiği kapitülasyonlar nedeniyle ülkemizdeki deniz taşımacılığı ve deniz ticareti de yabancıların elindeydi.Atatürk döneminde 1 Temmuz 1926'da çıkarılan Kabotaj Kanunu ile Türk karasularında yolcu ve yük taşıma hakkı sadece Türk denizcilerine verildi.Kabotaj Kanunu,kapitülasyonların kaldırılmasını tamamlayan bir gelişmedir.Kabotaj Kanunu,millî egemenliğin ve bağımsızlığın sağlanması açısından oldukça önemlidir.Böylece Türk denizciliğinin ve taşımacılığının üzerindeki engeller kaldırılmıştır.

Bilgi Notu : Kabotaj Kanunu'nun çıkarıldığı 1 Temmuz (1926) günü ülkemizde Kabotaj veya Deniz Bayramı olarak kutlanmaktadır.

Teşvik-i Sanayi Kanunu (28 Mayıs 1927) : İzmir İktisat Kongresi'nde alınan Misak-ı İktisadi kararlarından biri de "**Ekonomik kalkınmanın sağlanması için özel teşebbüs desteklenmelidir.Bu amaca uygun olarak Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmalıdır.**" deniliyordu.Ancak ülkemizde kalkınmaya öncülük edecek güçlü bir girişimci sınıf bulunmuyordu.Bu durum devleti sanayi alanında daha aktif bir rol üstlenmeye itmiştir.Devlet,bunun yanında özel teşebbüsün yatırım gücünü arttırmak amacıyla 28 Mayıs 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu'nu çıkarmıştır.

Teşvik-i Sanayi Kanunu ile yerli girişimcinin yatırım gücü artırılmaya çalışılmış ve millî sermaye kuvvetlendirilmek istenmiştir.

Bilgi Notu : Teşvik-i Sanayi Kanunu'na rağmen ülkemizde özel girişimcinin sanayi yatırımlarında yetersiz kalması, devletin ekonomik alanda daha aktif bir görev üstlenmesine neden olmuştur.Türk ekonomisinde zamanla "devletçi" ve müdahaleci yaklaşımlar ortaya çıkmıştır.1930 yılında ekonomide "**Devletçilik**" politikası uygulanmaya başlanmıştır.Böylelikle devlet,ekonomik hayatta destekçi olmanın ötesinde yatırımcı ve öncü bir güç haline gelmiştir.Türkiye'de 1930-1938 yılları arasında Devletçi Ekonomi Modeli uygulanmıştır.

"Tarım" Alanında Yapılan Çalışmalar

1-17 Şubat 1925'te **Aşar vergisi** kaldırıldı.Aşar vergisinin Osmanlı Devleti'ndeki karşılığı "Öşür" vergisidir.Köylüden ürettiği ürün üzerinden 1/10'lık vergidir.Aşar vergisi,köylü üzerinde bir baskı unsuru haline gelmiş,köylü bu vergi yükünün altında ezilmiştir.Aşar vergisi genel bütçe gelirinin % 40'ını oluşturuyordu.Yeni Türk Devleti böyle bir gelirden vazgeçti.17 Şubat 1925'te çıkarılan kanunla aşar vergisi kaldırılmıştır.Bu vergiyi kaldırmadaki amaç;Çiftçiyi ağır vergiden kurtarıp tarımsal üretimi arttırmak,köylünün kalkınmasına devletin yardımcı olmasını sağlamaktır.

2-Ziraat Bankası tarafından köylüye verilen kredi miktarları artırıldı.Bu banka tarafından köylüye tohumluk ürün verilmiştir.

Bilgi Notu: Ziraat Bankası,1888'de Sultan II.Abdülhamit döneminde kurulmuştur.

3-Topraksız köylüye toprak dağıtılması amacına yönelik olarak 2 Haziran 1929'da bir kanun çıkarılarak **Toprak Reformu** başlatıldı.

4-Tarım alanında uzman yetiştirmek ve bilimsel çalışmalar yapmak amacıyla Ankara'da 1930'da Yüksek Ziraat Okulu kurulmuş,bu okul 16 Haziran 1933'te "**Yüksek Ziraat Enstitüsü**"ne dönüştürülmüştür.Bu enstitü,gerek kuruluşu ve gerekse akademik faaliyetleriyle tam bir "Tarım Üniversitesi'dir".

5-Köylüler arasındaki sosyo-ekonomik dayanışmayı arttırmak amacıyla 1936'da "**Tarım Kredi Kooperatifleri**" kurulmaya başlandı.Türkiye'nin ilk tarım kredi kooperatifi İçel'de kurulan ve Mustafa Kemal'in ortak olduğu **Tekir Kooperatifi**'dir.

6-Osmanlı Devleti döneminde yabancı şirketlerin elinde bulunan tütün ve sigara ticareti yapan kuruluş **Reji İdaresi** idi. Devlete ödediği hissenin düşük olması, gerek çiftçi, gerekse tüketiciyi istismar etmesi nedeniyle İzmir İktisat Kongresi'nde, Reji İdaresi'ne verilen bu imtiyaz kaldırılması istenmişti. Reji İdaresi, 26 Kasım 1925'te devlet tarafından satın alınarak bu kuruluşu son verildi.

7-11 Ekim 1920'de **Baltalık Kanunu** çıkarılmıştır.Köylülerin biraz daha refaha kavuşmasını,ormanların denetimini üstlenmesini ve Kurtuluş Savaşına destek vermeleri amacıyla çıkarılan kanun 1924 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

Bilgi Notu : Kurtuluş Savaşı esnasında kabul edilen Baltalık Kanunu,TBMM'nin ilk yasalarından olup,bu kanunla ormanların korunmasına yönelik tedbirler alınmıştır.

8-5 Mayıs 1925'te Ankara'da **Orman Çiftliği** (Atatürk Orman Çiftliği) kurularak ülke çiftçisine uygulamalı eğitim alabilecekleri bir tarım alanı oluşturuldu. Böylece ülkemizde modern tarımın gelişmesi için bir model teşkil edildi.Tarımsal üretimin artırılması hedeflendi.

9-26 Mart 1931'de çıkarılan **Pulluk Kanunu** ile yerli pulluk üretimi teşvik edilmiş, vergi kolaylığı sağlanarak tarımda mekineleşme özendirilmiştir.

Atatürk Dönemi'nde Ekonomi Alanındaki Diğer Gelişmeler:

- ★ 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması ile **kapitülasyonlar kaldırılmış**, Türk ekonomisinin ilerlemesinin önündeki en büyük ortadan kalkmıştır.
- ★ Türk ekonomisini ve sanayisini geliştirmek ve özel teşebbüse kredi desteği vermek amacıyla 26 Ağustos 1924'te Türkiye'nin ilk özel bankası olan **Türkiye İş Bankası** kurulmuştur.İlk Genel Müdürü Celal BAYAR'dır.
- ★ 1925'te **Reji İdaresi** yabancılardan satın alındı.
- ★ 1925'te **Ticaret ve Sanayi Odaları** kuruldu.
- ★ Madenleri işletmek ve sanayi kuruluşlarının yapımını sağlamak amacıyla 19 Nisan 1925'te **Sanayi ve Maden Bankası** kuruldu.
- ★ 1926'da kurulan **Emlak ve Eytam Bankası**,konut kredisi vererek yoksul kesime destek olmaya çalışmıştır.
- ★ 28 Mayıs 1927'de **Teşvik-i Sanayi Kanunu** çıkarıldı.Uşak'ta bir şeker fabrikası ve ufak çapta bir dokuma fabrikası kuruldu.
- ★ 1929'da çıkan **Dünya Ekonomi Bunalımı**'nın ülkemiz üzerindeki etkilerini azaltmak amacıyla;
  - Yerli sanayiye dış rekabete karşı korumak için gümrük vergileri yükseltildi(1929-Gümrük Koruma Kanunu)
  - 1930'da Türk parasının kıymetini koruma Kanunu çıkarıldı.
  - Devletçilik ilkesi uygulanmaya başlandı.
  - Devletçi ekonomiye geçildi.
  - Millî sermayeye kuvvetlendirmek halk tasarrufa ve yerli malı kullanmaya özendirilmiştir.
  - Çok partili hayata geçiş çabaları artmıştır.
  - Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmıştır.
- ★ Türk parasının kıymetini korumaya yönelik tedbirler almak,ülke içindeki para akışını ve devletin para politikasını yönetmek ve para basmak amacıyla 30 Haziran 1930'da **Merkez Bankası** kuruldu.
- ★ 1933'te devlet tarafından **Sümerbank** kurulmuştur.Bu banka,bir özel girişimci gibi çalışarak ihtiyaç duyulan fabrikaları yapmış ve işletmiştir.Banka yaptığı fabrikalar ile "Kamu İktisadi Teşebbüsleri"nin temelini oluşturmuştur.
- ★ 1933'te **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı** hazırlandı.Bu planla,özel sektörün gerçekleştiremeyeceği yatırımlar devlet tarafından (devletçilik politikası) yapılmaya çalışıldı.1934-1939 arası bu plan uygulandı.1934 yılında Türk tarihinde ilk kez planlı ekonomi dönemi açıldı.Kayseri,Ereğli,Nazilli ve Malatya'da pamuklu dokuma fabrikaları ve Bursa'da Merinos Fabrikası kuruldu.Paşabahçe Cam, Beykoz Deri,İzmit Kağıt Sanayi ve Karabük Demir-Çelik İşletmeleri gibi 16 fabrika kuruldu.
- ★ Türkiye'de madencilik geliştirmek amacıyla 1935'te **Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA)** kuruldu.Maden işletmeciliğini gerçekleştirmek amacıyla Etibank kuruldu.
- ★ Esnaf ve tüccara kredi sağlamak amacıyla 1937'de **Denizbank**,1938'de de **Halkbank** kurulmuştur.
- ★ **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı** 1937'de hazırlanmaya başlanmış ve 1938'de uygulamaya sokulmuştur. Ancak bu plan,1939'da **II.Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle uygulanamamıştır**.Bununla beraber temelleri daha önce atılmış olan Karabük Demir-Çelik fabrikası 1939'da açılmıştır.